

Rekomendacje Akademii Młodych Uczonych PAN dotyczące przyznawania stypendiów dla wybitnych młodych naukowców

Akademia Młodych Uczonych uważa, że zmiany w sposobie oceniania wniosków o stypendia dla wybitnych młodych naukowców wprowadzone w ostatnich dwóch latach są w większości korzystne. W celu dalszego ulepszenia sposobu oceny AMU postuluje wprowadzenie poniżej wskazanych zmian w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 kwietnia 2019 r. w sprawie stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla studentów i wybitnych młodych naukowców (Dz. U. poz. 658 i 2297). Proponujemy także modyfikację procedury oceny wniosków.

1. Staże naukowe i współpraca zagraniczna

Ciężar weryfikacji faktu odbycia i charakteru stażu czy wizyty studyjnej spoczywa obecnie w całości na ekspertach, którzy nie zawsze posiadają wiedzę lub narzędzia pozwalające zweryfikować informacje podane we wniosku. Zarazem współpraca młodych naukowców z zagranicznymi instytucjami naukowymi jest dostatecznie udokumentowana w tych punktach wniosku¹, które dotyczą stypendiów zagranicznych (cz. C p. 8), staży naukowych i wizyt studyjnych (cz. C p. 7), aktywności publikacyjnej (cz. C p. 1-2) oraz prowadzonych projektów badawczych (cz. C p. 3). Nie ma zatem potrzeby, aby osiągnięcia te powtórnie wykazywać w osobnym punkcie wniosku, jak ma to miejsce obecnie (cz. C p. 10).

Wobec powyższego Akademia Młodych Uczonych rekomenduje:

- a. wprowadzić wymóg udokumentowania zagranicznego stażu naukowego lub wizyty studyjnej, o których mowa w cz. C p. 5 wniosku, poprzez przedłożenie kopii umowy stażowej lub poświadczenia wystawionego przez jednostkę goszczącą. Wzór tego ostatniego (w języku polskim i angielskim) powinien stanowić załącznik do rozporządzenia.
- b. wykreślić cz. C p. 10 wniosku dot. *Stalej współpracy z prestiżową zagraniczną uczelnią lub zagraniczną instytucją naukową.*

¹ Stanowiącego załącznik nr 2 do ww. rozporządzenia.

2. Publikacje i inne osiągnięcia naukowe

Wniosek o przyznanie stypendium nie pozwala obecnie ocenić, czy i jak młody badacz rozumie oryginalność i znaczenie swoich osiągnięć dla rozwoju dyscypliny czy tematyki badawczej. Trudności następcza również ocena rzeczywistego wkładu w publikacje wieloautorskie (cz. C p. 1-2) oraz charakteru konkursu, w którym został nagrodzony wnioskodawca (cz. C p. 12). Dopracowania wymaga skalowanie ocen przyznawanych przez ekspertów, zwłaszcza za artykuły i monografie, oraz ocena patentów, szczególnie że w niektórych dyscyplinach nie ma możliwości ich zdobycia.

Akademia Młodych Uczonych rekomenduje następujące zmiany we wniosku o przyznanie stypendium:

- a. wprowadzić w cz. C p. 1-2 oraz 4 wniosku wymóg uzasadnienia oryginalności i znaczenia poszczególnych monografii, artykułów i patentów/zastosowań praktycznych wyników badań dla reprezentowanej przez młodego naukowca dyscypliny;
- b. wprowadzić w cz. C p. 1-2 wniosku wymóg opisu przez wnioskodawcę wkładu w publikację wieloautorską i badania będące jej podstawą (przy zachowaniu dotychczasowych elementów opisu);
- c. ograniczyć wykazywane w cz. C p. 4 wniosku patenty do tych, których pierwszym autorem jest wnioskodawca, a także wykluczyć możliwość przedstawiania wzorów użytkowych;
- d. połączyć punkty wniosku dot. publikacji (artykułów i monografii) oraz patentów i zastosowań praktycznych (tj. cz. C p. 1-2 oraz 4 wniosku), a także ograniczyć łączną liczbę osiągnięć wykazywanych w ww. kategoriach do 6;
- e. wprowadzić wymóg podania w cz. C p. 12 wniosku informacji o konkursie, w którym wnioskodawca uzyskał nagrodę lub punktowane miejsce, niezbędnych dla oceny, czy spełnia on warunki określone w rozporządzeniu (np. liczba państw, z której pochodzili uczestnicy itd.);
- f. wprowadzić obowiązek dołączania do wniosku pełnego tekstu publikacji (artykułu lub monografii) wykazanych w cz. C p. 1-2 wniosku.

3. Zespół ekspertów

Zespół ekspertów do oceny wniosków o przyznanie stypendium jest nie dość liczny, co sprawia, że recenzenci są często zobowiązani do oceny w krótkim czasie nawet kilkudziesięciu wniosków. Co więcej, tematyka badań autorów wniosków niekiedy wykracza poza kompetencje eksperta, co dodatkowo utrudnia sprawną ocenę.

Akademia Młodych Uczonych rekomenduje:

- a. powiększyć grono ekspertów, tak aby każda dyscyplina naukowa była reprezentowana przez co najmniej dwie osoby;
- b. wydłużyć czas na ocenę wniosków przez ekspertów do co najmniej 30 dni.

4. Przebieg i kryteria oceny eksperckiej

Do oceny eksperckiej trafia obecnie zbyt wiele wniosków słabych i bardzo słabych. Konieczne jest zatem wprowadzenie znanych np. z konkursów ERC oraz NCN mechanizmów, które skłonią autorów wniosków do racjonalnej oceny swoich szans. Wdrożenie takiego rozwiązania przyczyni się do podwyższenia poziomu składanych wniosków, nie ograniczając jednocześnie dostępu do stypendium znakomitym młodym uczonym czy studentom.

Akademia Młodych Uczonych rekomenduje:

- a. objąć roczną karencją młodych naukowców, których wnioski nie znalazły się wśród 50% najlepszych wniosków w danym roku. Jeśli część stypendiów ma być gwarantowana dla doktorantów, w tej grupie listę wniosków poddanych karencji można ustalać osobno.
- b. wprowadzić wymóg wskazania przez wnioskodawcę, czy składał wniosek w poprzednich konkursach i z jakiego powodu nie uzyskał on finansowania;
- c. objąć roczną karencją kandydatów, których wnioski zawierały informacje niezgodne ze stanem faktycznym. Procedura stwierdzenia niezgodności powinna być opisana w wytycznych dla ekspertów. Na przykład:
 - i. stwierdzone przez oceniającego nieprawidłowości podlegałyby weryfikacji przez drugiego z ekspertów;
 - ii. w razie potwierdzenia wątpliwości wnioskodawca byłby wezwany przy użyciu OSF do ich wyjaśnienia;
 - iii. jeśli przedstawione przez wnioskodawcę wyjaśnienia okazałyby się niezadowolające, wniosek powinien być wykluczony z postępowania, a kandydat nie miałby prawa składania wniosku w kolejnej edycji konkursu. Jednostka naukowa powinna być informowana o powodzie odrzucenia wniosku.
- d. doprecyzować wytyczne oceny eksperckiej:
 - i. osiągnięcia, za które ekspert może przyznać dodatkowe punkty w uznaniu znaczącego wpływu działalności naukowej dla rozwoju dyscypliny², nie powinny podlegać ocenie w innych częściach wniosku;
 - ii. w ocenie publikacji eksperti powinni opierać się o określone w wytycznych kryteria (np. liczba punktów w wykazie czasopism, forma publikacji, innowacyjność tematyki badań, wkład autorski); wytyczne powinny zarazem określać maksymalną liczbę punktów, jaką przyznać można za dane kryterium. Pozwoli to zmniejszyć dysproporcje punktacji między recenzentami wniosku przy jednoczesnym zachowaniu charakteru oceny eksperckiej.

² Określone w pkt 3.10 załącznika nr 2 do uchwały nr 9 z dnia 22 września 2020 r. Zespołu doradczego do oceny wniosków o przyznanie stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla studentów i wybitnych młodych naukowców.

5. Porównywalność wniosków

Wyliczanie punktacji znormalizowanej w ten sam sposób dla wszystkich dyscyplin należących do jednej dziedziny nie uwzględnia w wystarczającym stopniu istotnych różnic między nimi, np. odmiennego modelu publikowania czy współpracy.

Akademia Młodych Uczonych rekomenduje następujący sposób obliczania punktacji znormalizowanej wniosku:

$$PN = PW \cdot 100 / (w \cdot N_{dysc} + (1 - w) \cdot N_{dz})$$

gdzie:

- PN - znormalizowana punktacja wniosku,
- PW – punktacja wniosku
- N_{dysc} - średnia punktacja z pięciu wniosków z najwyższą liczbą punktów w danej dyscyplinie
- N_{dz} - średnia punktacja z pięciu wniosków z najwyższą liczbą punktów w danej dziedzinie
- $w = 0,5$ jest wagą opisującą stopień uwzględnienia specyfiki dyscypliny. (Wartość ta może zostać skorygowana w zależności od wyników symulacji. W dotychczasowym sposobie liczenia mamy $w = 0$).

Przewodniczący
Akademii Młodych Uczonych

(-) KAROL PALKA